

Людмила Дюдя, методист відділу
спортивного туризму і краєзнавства
КЗ КОР «Центр творчості дітей та
юнацтва Київщини»

МУЗЕЇ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КИЇВЩИНИ – ОСЕРЕДКИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

*В дитинстві відкриваєш материк,
котрий назветься потім — Батьківщина*
Л. Костенко

Патріотизм і любов до Батьківщини прищеплюються з моменту народження дитини та формуються у підростаючого покоління під впливом навколишнього середовища, суспільства, держави. Знання історії та традицій свого народу, пам'ять людини про рідну домівку, родину та місце народження, школу і педагогів, друзів є визначальними у формуванні свідомого громадянина. Саме тому великого значення набуває активна та цілеспрямована діяльність музеїв закладів освіти як одного з вирішальних факторів становлення патріотичних почуттів сучасної молоді.

Київщина пишається багатющим надбанням, яке подвижницькою працею багатьох відомих і малознаних музейних працівників навчальних закладів області вдалося зберегти від плондрування, розкрадання й забуття для прийдешніх поколінь та світової культурної спільноти.

На даний час у навчальних закладах Київщини функціонують 268 зареєстрованих музеїв. Найбільш поширеними є музеї краєзнавчого профілю, яких налічується 96, широко-історичного профілю – 57 та етнографічного – 49. Успішно функціонують музеї історії освіти – 39 та військово-історичні – 27.

Переважна більшість зареєстрованих музеїв діють на базі загальноосвітніх навчальних закладів (244) та у сільській місцевості. 10 музеїв – у позашкільних, 9 – у професійно-технічних та 5 – у вищих навчальних закладах. 35 музеїв мають статус «Зразковий».

На базі музеїв навчальних закладів організовано роботу краєзнавчих гуртків, пошукових загонів, груп екскурсиводів, музейних рад, якими проводиться значна пошукова, дослідницька та просвітницька робота, а також масові заходи з відзначення важливих дат у історії рідного краю та України. До такої діяльності залучено понад 4000 дітей, учнівської та студентської молоді. Серед них чимало переможців та призерів обласних та всеукраїнських етапів Малої академії наук України, краєзнавчих експедицій «Шляхами подвигу і слави», «Історія міст і сіл України», «Моя Батьківщина – Україна», «Мій рідний край», конкурсу мультимедійних проєктів «Врятувати від забуття», а також конференцій різних рівнів.

Музеї навчальних закладів давно уже стали центрами навчально-виховної роботи, широким полем творчості учнівської молоді та педагогів, справжніми осередками патріотичного виховання сучасної молоді й громад населених пунктів, що яскраво прослідковується на прикладах діяльності наступних освітянських музеїв області.

Заслуговує на увагу досвід роботи *Музею партизанської слави Литвинівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Вишгородського району*. На його базі працює історико-краєзнавчий клуб «Легіон», який активно проводить польові дослідження, пошукову й науково-просвітницьку роботу. Вихованці клубу займаються видавничо-поліграфічною та виставковою діяльністю, а також виробництвом і тиражуванням відео-, фото- й кінопродукції. При підготовці екскурсій у музеї «легіонери» використовують неординарні підходи. Щоб розповісти про нелегкі будні українських партизанів і людей, що проживали на окупованих територіях, юні екскурсоводи «перевтілюються»: одягають відповідний одяг і спілкуються з відвідувачами від імені справжніх історичних осіб.

Історико-краєзнавчий клуб «Легіон» щорічно проводить експедиції з дослідження партизанського руху у Київській області. Вихованці також досліджують такі історичні об'єкти як Київський укріплений район, місця боїв та масових поховань радянських, німецьких воїнів.

Успішний досвід у створенні документальних фільмів за матеріалами досліджень про визначних педагогів школи та відомих людей рідного краю мають юні музеєзнавці *Зразкового Музею історії освіти Демидівської спеціалізованої школи Вишгородського району*. Саме вони у співпраці з професором Національного університету «Києво-Могилянська академія», письменником і літературознавцем Володимиром Євгенійовичем Панченком та головою Співки кінематографістів України Сергієм Васильовичем Трембачем, презентували дослідження життєвого шляху Варвари Семенівни Довженко, дружини Олександра Довженка та колишньої вчительки школи.

Юні музеєзнавці *Музею бойової слави Трипільської загальноосвітньої школи I-III ступенів Обухівського району* не обмежуються лише дослідженням подій 1939-1945 років на території рідного краю і зібрали чимало матеріалів про події 20-х років минулого століття, а саме про повстанця-зеленівця Панаса Пустового. Юні дослідники долучилися до встановлення фактів із життя видатного земляка та вшанування його пам'яті. Так, 5 листопада 2014 року на старому кладовищі у селі Щербанівка Обухівського району відбулося урочисте відкриття пам'ятного знаку на могилі Панаса Пустового (скульптор – Михайло Горловий). В урочистому заході взяли участь представники районної влади, педагоги та учні Трипільської школи, жителі села Щербанівки та навколишніх сіл. По завершенню заходу школярі висадили біля меморіалу дубовий гай як знак могутності та сили.

Освітнянськими музеями Київщини проводиться значна робота щодо збереження та популяризації надбань української мови та літератури. Серед них *Музей «світлиця української мови» Вороньківської загальноосвітньої школи I-III ступенів Бориспільського району*. Юними музеєзнавцями та педагогами закладу зібрано матеріали щодо місця народної творчості у житті земляків, походження української мови та її ролі серед інших слов'янських мов, про діяльність української діаспори. Учні школи є активними учасниками Всеукраїнського конкурсу знавців рідної мови імені Петра Яцика.

Літературний музей загальноосвітньої школи I-III ступенів №3 міста Біла Церква присвячено вшануванню пам'яті Т. Г. Шевченка.

На базі Бориспільського ліцею «Дизайн-освіта» функціонує *Літературний музей імені Павла Чубинського*. Тут знаходяться матеріали про видатного земляка, автора Державного Гімну України. При музеї діє літературний клуб, який проводить літературні конференції та науково-практичні заходи спільно з Інститутом філології Національного педагогічного університету імені Т. Шевченка.

Успішний досвід у написанні науково-дослідницьких та пошукових робіт на основі матеріалів музею мають учні *Борівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Фастівського району*. У закладі уже багато років діє Зразковий музей історії освіти селища Борова. Учні закладу неодноразово представляли результати своїх досліджень на обласних та всеукраїнських конференціях, а також долучилися до створення документального фільму про селище Борова.

Нинішня ситуація в Україні вимагає від педагогів, батьків, громадськості особливого ставлення до питання національно-патріотичного виховання молоді. Саме тому, з метою подальшої активізації патріотичного виховання дітей та учнівської молоді департаментом освіти і науки Київської обласної державної адміністрації розроблено освітньо-виховний проект з патріотичного та громадянського виховання «Моя країна – Україна, Київщина – серце України». Проект затверджено науково-методичною радою Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів (протокол засідання № 4 від 29.05.2014) та рекомендовано для впровадження у виховну роботу навчальних закладів області. Термін реалізації проекту – 2014-2018 роки. У рамках реалізації зазначеного проекту проводиться низка обласних заходів, що сприяють вихованню любові до рідної землі.

Серед заходів, що стосуються діяльності музеїв навчальних закладів області, зазначено наступні: огляд музеїв історичного профілю, обласний конкурс «Юні екскурсоводи», реєстрація та перереєстрація музеїв, оновлення

та доповнення путівника «Мандруємо музеями навчальних закладів Київщини», семінари для керівників музеїв.

Щорічно вихованці гуртків, що діють на базі музеїв навчальних закладів, мають змогу презентувати результати своїх досліджень на обласних краєзнавчих конференціях учнівської та студентської молоді «Київщина – мій заповітний край» та «Київщина козацька».

Сьогодні учнівська молодь Київщини активно займається дослідженнями подій Революції гідності, встановленням важливих фактів із життя та діяльності земляків – Героїв Небесної Сотні, учасників АТО. У музеях навчальних закладів створюються окремі розділи експозиції, присвячені сучасним подіям в Україні. Так, 21 листопада 2014 року на стіні Фастівського міського центру позашкільної роботи відбулось відкриття пам'ятної дошки Андрію Саєнку – Герою Небесної Сотні (у цьому приміщенні колись була загальноосвітня школа № 2, у якій навчався Андрій).

Залучення учнівської та студентської молоді до музеєзнавчої діяльності та екскурсійної роботи сприяє змістовному наповненню їхнього дозвілля, оволодіння ними різними прийомами і навичками краєзнавчої та музейної роботи, допомагають дізнатися історію і проблеми рідного краю «зсередини», зрозуміти як багато сил і душі вклали їхні предки в економіку, культуру краю. Це виховує повагу до пам'яті минулих поколінь земляків, дбайливе ставлення до культурної та природної спадщини, без чого не можна виховати патріотизм і любов до своєї Вітчизни.

Тож, роль музеїв закладів системи освіти є надзвичайно важливою для формування у кожної дитини глибокого розуміння її приналежності до українського народу й держави, віри в духовні сили нації, вміння правильно розуміти загальнолюдські цінності та власну історію.

Література

1. Положення про музей при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України та Положення про

- присвоєння звання «Зразковий музей», затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22.10.2014 №1195 та зареєстровані Міністерством юстиції України від 10.11.2014 за №1415/26192
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2014 №1232 «Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді»
 3. Наказ департаменту освіти і науки Київської облдержадміністрації від 02.12.2014 №343 «Про подальше вдосконалення системи національно-патріотичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді в навчальних закладах Київської області»
 4. Методичні рекомендації з організації патріотичного виховання дітей та учнівської молоді у 2014-2015 навчальному році Міністерства освіти і науки України (лист від 25.07.2014 №1/9-376)
 5. Рішення та довідка колегії департаменту освіти і науки Київської облдержадміністрації від 07.11.2014 за протоколом №7 «Про подальше удосконалення системи національно-патріотичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді в навчальних закладах Київської області»
 6. Освітньо-виховний проект з патріотичного та громадянського виховання «Моя країна – Україна, Київщина – серце України», затверджений науково-методичною радою Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів від 29.05.2014, протокол засідання № 4
 7. Децик Р. А. Музей – історичний скарб народу: метод. посіб. / Р. А. Децик. – Ужгород: Гражда, 2007. – 100 с.